

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

- Q.1** Answer the following (any Two) **15**
a) What are the features of trade unionism? Bring out the objectives of it.
b) Describe the trade Union theories of Karl Marks and Mahatma Gandhi.
c) Explain the history of trade union movement in India.
- Q.2** Answer the following (any Two) **15**
a) Describe the functions of trade unions with respect to wages and awareness of social responsibility.
b) Trade Union and Politics
c) Trade Union and Technological Advancement
- Q.3** Answer the following (any Two) **15**
a) Registration process of trade unions.
b) Impact of globalization on trade unions in India.
c) Need of trade unions in Information and Communication Industry.
- Q.4** Answer the following (any Two) **15**
a) Explain the objectives and principles of the International Labour Organization.
b) What are the reasons for the growth of white collar unionism?
c) Explain womens' participation in trade union activities.
- Q.5** a) State whether following statements are true or false with reason (any four) **08**
1) The Trade union Act 1926 allows for 10% of the leadership to be from outside the sphere of the organization.
2) It is not necessary to get the trade union registered to avail benefits and rights.
3) The nature of problems of Indian trade unions is not different from any other country in the world.
4) All India Trade Union Congress was established in the year 1920.
5) According to Mancur Olson, unions can only overcome the incentive to free-ride if membership is compulsory.
6) Most of the trade unions in India are suffering from inadequate funds.
7) International Labour Organization is playing important role in the healthy growth of workers.
8) Amongst 94% women workers are employed in organized sector.
- b) Choose appropriate answer and rewrite the statements (any seven)
1) Structure of trade unions in India is -----.
a) Restricted
b) Federal
c) Centralized
d) None of above **07**

- 2) Internal function of trade union is -----.
 - a) To participate in politics
 - b) To literate
 - c) To entertain
 - d) To achieve optimum wage

- 3) An application for registration of a trade union must be submit to the -----.
 - a) Coordinator
 - b) Chairman
 - c) Registrar
 - d) Manager

- 4) ----- unions follow ideal principles and emphasis to increase moral, intellectual values and standard of life of workers.
 - a) Political
 - b) Revolutionary
 - c) Anarchist
 - d) Friendly

- 5) Due to ----- there is less participation of women in trade unions.
 - a) Family and social problems
 - b) Scattered nature of women
 - c) Indian culture and traditions
 - d) All of above

- 6) White collar workers are -----.
 - a) Work at floor area
 - b) Less educated
 - c) Well educated
 - d) Mannal worker

- 7) ----- formed Bombay Mills Hands Association in 1890.
 - a) Mahatma Fuley
 - b) Anusuya sarabhai
 - c) Narayan M. Lokhande
 - d) Shaparji shorabji

- 8) International labour Organisation was born on April 19, -----.
 - a) 1926
 - b) 1920
 - c) 1919
 - d) 1933

- 9) The Rashtriya Mill Mazdoor Sangh, Mumbai is one of the example of -----.
 - a) Labour union
 - b) General union
 - c) Craft union
 - d) Industrial union

- 10) ----- is an active and sensational factor in production
- a) Capital
 - b) Land
 - c) Labour
 - d) None of the above
- 11) Hoxie's trade unions approach is based on -----.
- a) Truth, non-violence & viture.
 - b) Surplus value
 - c) Psychology
 - d) Industrial democracy.
- 12) The beginning of industrial relations took place at the Indian Labour Conference in 1942 led by -----.
- a) Mahatma Gandhi
 - b) V. V. Giri
 - c) G. L. Nanda
 - d) Dr. B. R. Ambedkar.

[वेळ: २ १/२ तास]

[गुण :७५]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: 1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
2. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात..

- प्र.१** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
- अ) कामगार संघवादाची वैशिष्ट्ये काय आहेत? त्यांची उद्दिष्टे सांगा.
ब) कार्ल मार्क्स आणि महात्मा गांधी यांच्या कामगार संघटना सिद्धांताचे वर्णन करा.
क) भारतातील कामगार संघटना चळवळीचा इतिहास स्पष्ट करा.
- प्र.२** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
- अ) वेतन आणि सामाजिक जबाबदारी जाणीव या संदर्भात कामगार संघटनांची कार्ये विशद करा.
ब) श्रमिक संघटना व राजकारण
क) श्रमिक संघटना व नविन तंत्रज्ञान
- प्र.३** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
- अ) कामगार संघटनाची नोंदणी प्रक्रीया
ब) कामगार संघटनांवरील जागतिकीकरणाचा परिणाम
क) माहिती व दळणवळण उद्योगामध्ये कामगार संघटनेची गरज
- प्र.४** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
- अ) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची उद्दिष्ट्ये व तत्वे स्पष्ट करा.
ब) पांढरपेशीय कामगार संघटनांची वाढ होण्याची करणे सांगा.
क) कामगार संघटनेच्या उपक्रमात महिलांचा सहभाग स्पष्ट करा.
- प्र.५** अ) खालील विधाने चूक की बरोबर ते सकारण सांगा (कोणतेही चार) ०८
- १) श्रमिक संघटना कायदा १९२६ नुसार श्रमिक संघटनेच्या एकुण पदाधिकाऱ्यांपैकी १०% पदाधिकारी कामगारा व्यतिरिक्त घेतले जाऊ शकतात.
२) काही विशेष अधिकार व फायदे मिळविण्यासाठी श्रमिक संघटनेची नोंदणी करणे गरजेचे नाही
३) भारतातील कामगार संघटनांच्या समस्यांचे स्वरूप जगातील कोणत्याही देशापेक्षा वेगळे नाही.
४) १९२० साली अखिल भारतीय श्रमिक संघ काँग्रेसची स्थापना करण्यात आली.
५) मॅन्कुअर ओल्सनच्यामते श्रमिक संघटनेचे सदस्यत्व अनिवार्य असेल तर मोफत स्वारावर मात करता येते.

- ६) भारतातील श्रमिक संघटनांकडे पुरेसा निधी उपलब्ध नसतो.
- ७) कामगारांचा योग्य प्रकारे विकास होण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय श्रमिक संघटना महत्वाची भूमिका पार पाडत आहे.
- ८) जवळपास ९४% स्त्रिया संघटीत क्षेत्रामध्ये काम करतात.
- ब) योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पुन्हा लिहा. (कोणतेही सात)
- १) भारतातील कामगार संघटनांची रचना ----- प्रकारची आहे .
- अ) नियंत्रित
- ब) संघीय
- क) केंद्रित
- ड) या पैकी नाही
- २) कामगार संघटनांचे ----- हे अंतर्गत कार्य आहे.
- अ) राजकारण करणे
- ब) साक्षर करणे
- क) मनोरंजन करणे
- ड) पर्याप्त मोबदला मिळवून देणे.
- ३) कामगार संघटनेचा नोंदणी अर्ज ----- यांचेकडे देणे आवश्यक आहे.
- अ) समन्वयक
- ब) अध्यक्ष
- क) निबंधक
- ड) व्यवस्थापक
- ४) संघटना हि आदर्शवादी असून श्रमिकांच्या नैतिक, बौद्धिक व सामाजिक जिवनमानात वाढ होण्यासाठी प्रयत्नशील असतात.
- अ) राजकीय
- ब) क्रांतिकारी
- क) अराजकतावादी
- ड) मैत्रीपूर्ण
- ५) श्रम संघटनेमध्ये स्त्रियांचा सहभाग कमी असण्याचे कारण ----- आहे.
- अ) कौटुंबिक व सामाजिक समस्या
- ब) स्त्रियांचे विखुरलेले स्वरूप
- क) भारतीय संस्कृती व परंपरा
- ड) वरील सर्व

- ६) पांढरपेशीय कामगार हा ----- असतो.
अ) जमिनीवर काम करणारा
ब) अल्पशिक्षित
क) उच्च शिक्षित
ड) अंगमेहनतीची कामे करणारा
- ७) १८९० मध्ये बॉम्ब मिल्स हॅडस असोशिएशनची स्थापना ----- यांनी केली.
अ) महात्मा फुले
ब) अनुसया साराभाई
क) नारायण म. लोखंडे
ड) शापुरजी सोराबजी
- ८) आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटनेची स्थापना १९ एप्रिल ----- रोजी झाली.
अ) १९२६
ब) १९२०
क) १९१९
ड) १९३३
- ९) राष्ट्रीय मिल मजदूर संघ, मुंबई हे एक ----- चे उदाहरण आहे.
अ) श्रमिक संघटना
ब) सर्वसाधारण संघटना
क) कारागिरांची संघटना
ड) औद्योगिक संघटना
- १०) उत्पादनातील ----- हा सक्रिय व संवेदनशील घटक आहे.
अ) भांडवल
ब) भूमी
क) श्रम
ड) वरीलपैकी नाही
- ११) हॉक्सली यांचा कामगार संघटना दृष्टीकोण हा ----- वर आधारित आहे.
अ) सत्य , अहिंसा व सदाचार
ब) अतिरिक्त मूल्य
क) मानसशास्त्र
ड) औद्योगिक लोकशाही

- १२) १९४२ मध्ये भारतीय श्रमिक परिषदेमध्ये ----- यांनी नेतृत्व केले, तेथेच औद्योगिक संबंधाच्या प्रक्रियेला सुरुवात झाली.
- अ) महात्मा गांधी
ब) व्ही.व्ही. गिरी
क) जी.ए. नंदा
ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
